

บทที่ 1

บทนำ

ความสำคัญและที่มาของปัญหา

การดื่มเครื่องดื่มที่มีส่วนผสมของแอลกอฮอล์นั้นส่งผลกระทบต่อสุขภาพของผู้บริโภค นำไปสู่ปัญหาสังคมต่าง ๆ มากมาย และในปัจจุบันผลการศึกษาวิจัยได้แสดงให้เห็นว่า ยังมีผู้บริโภคเครื่องดื่มที่มีส่วนผสมของแอลกอฮอล์อยู่เป็นจำนวนมาก ที่สำคัญคือ ระบุว่า อายุของผู้ที่เริ่มทดลองดื่มนั้นวันจะมีแนวโน้มน้อยลงไปเรื่อย ๆ

จากฐานข้อมูลการบริโภคเครื่องดื่มผสมแอลกอฮอล์ขององค์การอนามัยโลก (WHO) ร่วมกับองค์การอาหารและการเกษตร (FAO) ที่คำนวณการบริโภคแอลกอฮอล์บริสุทธิ์ต่อหัวต่อปีของประชากร พบว่า ปี 2543 คนไทยบริโภคต่อหัวเท่ากับ 13.59 ลิตร สูงเป็นอันดับ 5 ของโลกรองจากโปรตุเกส สาธารณรัฐไอร์แลนด์ บาฮามาส์ สาธารณรัฐเชก ตามลำดับ โดยคนไทยบริโภคแอลกอฮอล์เพิ่มเกือบหนึ่งเท่าตัวในช่วง 10 ปีที่ผ่านมา ขณะที่ในปี พ.ศ. 2533 คนไทยบริโภคแอลกอฮอล์บริสุทธิ์โดยเฉลี่ยต่อหัวต่อปีเพียง 7.46 ลิตร¹

ข้อมูลการจัดอันดับการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของประเทศไทย ศูนย์วิจัยปัญหาสุรา (ศวส.)² ดังแสดงในตารางที่ 1.1

¹ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ, <<http://www.thaihealth.or.th/news.php?id=2929>>, 2 มีนาคม 2550.

² สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ, <<http://www.thaihealth.or.th/news.php?id=1116>>, 2 มีนาคม 2550.

ตารางที่ 1.1

อันดับการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของประเทศไทยในช่วงปี ค.ศ. 1998 – 2001

ปี	อันดับโลกของประเทศไทยในช่วงปี ค.ศ. 1998 – 2001			
	รวม (Total)	เบียร์ (Beer)	ไวน์ (Wine)	เหล้า (Spirits)
2001	40	85	124	5
2000	43	92	132	6
1999	44	102	138	6
1998	50	102	146	9

ในปี ค.ศ. 2001 ประเทศไทยมีการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์รวมทุกประเภทอยู่ในอันดับที่ 40 ของโลก โดยมีปริมาณการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์จำนวน 8.47 ลิตรต่อคนต่อปี แต่ถ้าพิจารณาแยกประเภทพบว่า

1. คนไทยบริโภคเบียร์ (Beer) เป็นอันดับที่ 85 ของโลก โดยมีปริมาณการบริโภคเท่ากับ 1.31 ลิตร ต่อคนต่อปี
2. คนไทยมีการบริโภคไวน์ (Wine) เป็นอันดับที่ 124 ของโลก โดยมี ปริมาณการบริโภคเท่ากับ 0.04 ลิตร ต่อคนต่อปี
3. คนไทยบริโภคเหล้า (Spirits) เป็นอันดับที่ 5 ของโลก โดยมี ปริมาณการบริโภคเท่ากับ 7.13 ลิตร ต่อคนต่อปี

แนวโน้มการบริโภค ข้อมูลการจัดอันดับการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของคนไทย ตั้งแต่ปี ค.ศ. 1998 ถึง 2001 พบว่า ระยะเวลา 4 ปี คนไทยมีอัตราการบริโภคที่เพิ่มสูงมากขึ้น คืออันดับที่ 50 ในปี ค.ศ. 1998 อันดับที่ 44 ในปี ค.ศ. 1999 อันดับที่ 43 ในปี 2000 และอันดับที่ 40 ในปี 2001

ตารางที่ 1.2

ปริมาณการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของประเทศไทยในช่วงปี ค.ศ. 1998 – 2001

ปี	อันดับโลกของประเทศไทยในช่วงปี ค.ศ. 1998 – 2001			
	รวม (Total)	เบียร์ (Beer)	ไวน์ (Wine)	เหล้า (Spirits)
2001	8.47	1.31	124	7.13
2000	8.40	1.25	132	7.12
1999	8.31	1.13	138	7.16
1998	7.71	1.09	146	6.61

การบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์โดยรวมทุกประเภทในปี ค.ศ. 1998 มีจำนวน 7.71 ลิตร ต่อคนต่อปี การบริโภคเพิ่มขึ้นเป็น 8.31 ลิตร ต่อคนต่อปี ในปี ค.ศ. 1999 เพิ่มขึ้นเป็น 8.4 ลิตร ต่อคนต่อปี ในปี ค.ศ. 2000 และเพิ่มเป็น 8.47 ลิตร ต่อคนต่อปี

การบริโภคเบียร์ มีการเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ตั้งแต่ 1.09 ลิตร ต่อคนต่อปี ในปี ค.ศ. 1998 บริโภค 1.13 ลิตร ต่อคนต่อปี ในปี ค.ศ. 1999 บริโภค 1.25 ลิตร ต่อคนต่อปี ในปี ค.ศ. 2000 และบริโภค 1.31 ลิตร ต่อคนต่อปี ในปี ค.ศ. 2001

การบริโภคไวน์มีการเพิ่มขึ้นจาก 0.01 ลิตร ต่อคนต่อปี ในปีค.ศ. 1998 และคงที่เป็น 0.03 ลิตร ต่อคนต่อปี ในปี ค.ศ. 1999 ถึง ปี 2000 และเพิ่มเป็น 0.04 ลิตร ต่อคนต่อปี ในปี ค.ศ. 2001

การบริโภคเหล้ามีการเพิ่มขึ้นในปี ค.ศ. 1998 จาก 6.61 ลิตร ต่อคนต่อปี มาเป็น 7.16 ลิตร ต่อคนต่อปี ในปี ค.ศ. 1999 แต่มีการบริโภคลดลงเป็น 7.12 ลิตร ต่อคนต่อปี ในปี ค.ศ. 2000 และเพิ่มเป็น 7.13 ลิตร ต่อคนต่อปี ในปี ค.ศ. 2001

ปรากฏการณ์ที่น่าเป็นห่วงก็คือ วัยรุ่นเพศชายวัย 11-19 ปี ที่บริโภคเครื่องดื่มผสมแอลกอฮอล์มีจำนวนประมาณ 1.06 ล้านคน คิดเป็นร้อยละ 21.23 ของประชากรในกลุ่มอายุนี้

นักเรียนชายและหญิงระดับชั้นมัธยมปลาย และระดับ ปวช. ที่เคยดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ประมาณ ร้อยละ 50 เริ่มต้นเมื่ออายุต่ำกว่า 15 ปี ทั้งนี้ผู้ชายเริ่มต้นดื่มในอายุที่น้อยกว่า ผู้หญิง

นักเรียนมัธยมปลายจนถึงอุดมศึกษาประมาณ 1 ใน 3 ของนักเรียนทั้งหมดยอมรับว่าตนเองเป็น “คนตีมสุรา” และนักเรียน ปวส. มีประสบการณ์การตีมมากที่สุดเมื่อเทียบกับนักเรียนระดับชั้นอื่น ๆ โดยคิดเป็นร้อยละ 88.3 ของนักเรียนชาย และร้อยละ 74.4 ของนักเรียนหญิง

โดยในช่วงเวลาเพียง 7 ปี (2539 – 2546) กลุ่มผู้หญิงวัย 15-19 ปี เป็นกลุ่มที่น่าจับตามากที่สุด เนื่องจากมีการเพิ่มจำนวนขึ้นเกือบ 6 เท่า คือ จากร้อยละ 1.0 เป็นร้อยละ 5.6 และในกลุ่มหญิงในวัยนี้เป็นผู้ตีมประจำถึง ร้อยละ 14.1 (ตีม 1-2 ครั้งต่อสัปดาห์ถึงตีมทุกวัน)

มีข้อระบุว่าเด็กที่เริ่มตีมเครื่องตีมแอลกอฮอล์ก่อนอายุ 13 ปี มีโอกาสติดเครื่องตีมแอลกอฮอล์ไปจนตาย ในทางตรงกันข้าม หากเริ่มตีมในวัย 21 ปีขึ้นไป ความเสี่ยงในการเกิดปัญหาจากการตีมในลักษณะต่าง ๆ จะลดลงถึงร้อยละ 70

การตีมครั้งแรกของนักเรียนชายที่อายุต่ำกว่า 10 ปี นอกจากความอยากทดลองแล้ว ยังมีอิทธิพลจากพ่อแม่ที่ยอมให้ตีมอีกด้วย นอกจากนี้ความอยากรู้อยากทดลองและเพื่อนคืออิทธิพลที่สำคัญของการตีมครั้งแรกของวัยรุ่นชาย ส่วนผู้หญิง มีพ่อแม่ ญาติพี่น้อง หรือแฟนเป็นปัจจัยสำคัญโดยครอบครัวที่ขาดพ่อหรือแม่ มีความเสี่ยงสูงต่อพฤติกรรมกรรมการตีมเช่นเดียวกับครอบครัวที่พ่อแม่ตีม ปัจจัยที่สำคัญอีกประการก็คือการโฆษณา ที่ส่งผลให้เกิดการสร้างควมเข้าใจผิดแก่วัยรุ่นจำนวนมาก เช่นนักเรียนชายเห็นว่า การตีมสุราต่างประเทศเป็นเครื่องแสดงความทันสมัย ขณะที่นักเรียนหญิงบอกว่า ตีมสุราต่างประเทศแล้วไม่เมา³

สำหรับผลการวิจัยพฤติกรรมกรรมการตีมแอลกอฮอล์ของเด็กและเยาวชนในสถานพินิจฯ และศูนย์ฝึก ฯ จำนวน 1,298 ราย สัมภาษณ์จากเพศหญิง 159 ราย เพศชาย 1,139 ราย พบว่าสื่อโทรทัศน์มีอิทธิพลต่อการตีมแอลกอฮอล์ของเยาวชนมากที่สุด โดยเพื่อนเป็นปัจจัยสำคัญที่กระตุ้นการตีมแอลกอฮอล์ เริ่มจากการตีมสุราในงานเลี้ยงและงานรื่นเริง

ผลวิจัยยังพบว่า เยาวชนที่ตีมสุราร้อยละ 34.8 กระทำคามผิดในระหว่างที่ตีมสุรา มีทั้งก่อคดีความผิดเกี่ยวกับชีวิตและร่างกาย ความผิดเกี่ยวกับเพศ พกพาอาวุธและวัตถุระเบิด และกระทำผิดเกี่ยวกับทรัพย์สิน ผลการศึกษาโดยภาพรวมระบุว่า สาเหตุการกระทำคามผิดอาญาของเยาวชนที่ตีมสุราเกิดจากการขาดการไตร่ตรองที่ดี และการอยู่ในสภาพแวดล้อมที่มีเพื่อนไม่ดี

³ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ, <<http://www.thaihealth.or.th/news.php?id=1990>>, 2 มีนาคม 2550.

จึงจำเป็นที่ต้องร่วมกันรณรงค์ ให้เด็กและเยาวชนมีความรู้และความเข้าใจต่อพิษภัยจากการดื่มแอลกอฮอล์⁴

โครงการ “DNA (Drink No Alcohol) สายพันธุ์ใหม่ไร้แอลกอฮอล์” จัดทำขึ้นโดย บริษัท สปริชวล เอนเตอร์เทนเมนท์ ร่วมมือกับสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) และสำนักงานองค์กรเครือข่ายงดเหล้า สคส. ด้วยตระหนักในความสำคัญของผลกระทบจากการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ทั้งต่อคุณภาพชีวิตของบุคคลและสังคม ซึ่งโครงการนี้เป็นโครงการนำร่องของ สสส. ที่เน้นการทำงานรณรงค์เพื่อป้องกันการดื่มในเยาวชนในระดับมัธยมศึกษา โดยโครงการ DNA มีการดำเนินงานมาตั้งแต่เดือนกันยายน ปี 2548 และมีวัตถุประสงค์ดังนี้⁵

1. เพื่อสร้างฐานทัศนคติที่ดีต่อการไม่ดื่มในกลุ่มเป้าหมาย
2. เพื่อป้องกันนักดื่มหน้าใหม่ในวัยรุ่น และชะลออายุการดื่มครั้งแรก
3. เพื่อให้เกิดกระแสการรณรงค์และความร่วมมือในการป้องกันการดื่มในวัยรุ่น ในประเด็นวัยรุ่นสายพันธุ์ใหม่ไร้แอลกอฮอล์ โดยสื่อสารอย่างเป็นมิตรและสนุกสนานผ่านกิจกรรม “กีฬาสี”
4. เพื่อให้เกิดเครือข่ายเยาวชนแกนนำที่จะเป็นตัวแทนทำหน้าที่ “สื่อสาร” กับกลุ่มเพื่อนเยาวชนต่อไป
5. เพื่อส่งเสริมให้โรงเรียนและสถาบันการศึกษาเป็นเขตพื้นที่สีขาว ไม่มีการเสพเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ทุกชนิด

สำหรับลักษณะของเนื้อหาสาระที่ใช้ในโครงการ “DNA (Drink No Alcohol) สายพันธุ์ใหม่ไร้แอลกอฮอล์” นั้น มีลักษณะที่สร้างความตระหนักให้วัยรุ่นเห็นถึงโทษของการดื่มเครื่องดื่มที่มีส่วนผสมของแอลกอฮอล์ ซึ่งส่งผลร้ายแรงต่อร่างกาย จิตใจ อารมณ์ และสังคม โดยมีการให้ความรู้ดังกล่าวผ่านกิจกรรมและสื่อ โดยมีการเน้นที่กิจกรรมเพื่อให้วัยรุ่นหันมาใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ต่อตนเองและสังคมเข้ามาเป็นจุดดึงดูดความสนใจ

การสร้างทัศนคติที่ดีต่อการไม่ดื่ม เปรียบเสมือนการขีดภูมิคุ้มกันไว้ล่วงหน้า ภายใต้กรอบแนวคิดที่ว่า รากฐานแห่งการเปลี่ยนแปลงที่ยั่งยืนที่สุดต้องปฏิวัติจากภายในคือ ที่ฐานความคิดหรือทัศนคติของคน การประชาสัมพันธ์โครงการผ่านกิจกรรมและสื่อต่าง ๆ อย่างมี

⁴ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ, <<http://www.thaihealth.or.th/news.php?id=5458>>, 2 มีนาคม 2550.

⁵ DNA : Drink No Alcohol 2005, “About DNA,” <http://www.aboutdna.net/about_y2/about_01.php>, 28 มีนาคม 2550.

ประสิทธิภาพ จะสามารถสร้างความรู้ความเข้าใจและทัศนคติที่ดีต่อเยาวชนได้ และยังสามารถช่วยลดปัญหาอื่น ๆ จากพิษภัยแอลกอฮอล์ได้ ดังนั้นผู้ศึกษาจึงเกิดความสนใจที่จะศึกษาถึงพฤติกรรมการเปิดรับข่าวสาร และทัศนคติของวัยรุ่นในเขตกรุงเทพมหานครที่มีต่อโครงการ “DNA (Drink No Alcohol) สายพันธุ์ใหม่ไร้แอลกอฮอล์” ของสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) ทั้งนี้ผู้ศึกษามุ่งหวังให้ผลการศึกษาเป็นประโยชน์ต่อการรณรงค์เพื่อเยาวชนในการงดดื่มที่มีส่วนผสมของแอลกอฮอล์และเป็นแนวทางในการดำเนินงานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต่อไป

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาความแตกต่างระหว่างลักษณะทางประชากรศาสตร์ของนักเรียนมัธยมศึกษาสายสามัญในเขตกรุงเทพมหานคร กับการเปิดรับข่าวสารในโครงการ “DNA (Drink No Alcohol) สายพันธุ์ใหม่ไร้แอลกอฮอล์”
2. เพื่อศึกษาความแตกต่างระหว่างลักษณะทางประชากรศาสตร์ของนักเรียนมัธยมศึกษาสายสามัญในเขตกรุงเทพมหานคร กับทัศนคติในโครงการ “DNA (Drink No Alcohol) สายพันธุ์ใหม่ไร้แอลกอฮอล์”

สมมติฐานการศึกษา

1. นักเรียนมัธยมศึกษาสายสามัญในเขตกรุงเทพมหานคร ที่มีลักษณะทางประชากรศาสตร์ที่ต่างกัน จะมีการเปิดรับข่าวสารจากโครงการ “DNA (Drink No Alcohol) สายพันธุ์ใหม่ไร้แอลกอฮอล์” ต่างกัน
2. นักเรียนมัธยมศึกษาสายสามัญในเขตกรุงเทพมหานครที่มีลักษณะทางประชากรศาสตร์ที่ต่างกัน จะมีทัศนคติต่อโครงการ “DNA Drink No Alcohol) สายพันธุ์ใหม่ไร้แอลกอฮอล์” ต่างกัน

ขอบเขตการศึกษา

1. การศึกษาในครั้งนี้เป็นการศึกษาเฉพาะ โครงการ “DNA (Drink No Alcohol) สายพันธุ์ใหม่ไร้แอลกอฮอล์” เท่านั้น

2. การศึกษาในครั้งนี้ มุ่งศึกษานักเรียนมัธยมศึกษาสายสามัญ อายุตั้งแต่ 14 - 19 ปี เนื่องจากเป็นช่วงอายุที่มีแนวโน้มที่จะหันมาเริ่มดื่มแอลกอฮอล์ และช่วงวัยนี้เป็นกลุ่มเป้าหมายในการรณรงค์

3. การศึกษาในครั้งนี้ มุ่งศึกษานักเรียนมัธยมศึกษาสายสามัญในเขตกรุงเทพมหานคร เนื่องจากเป็นจังหวัดที่มีการรณรงค์ครบถ้วนทุกสื่อ ทำให้ประชาชนรับข้อมูลข่าวสารได้ง่าย สะดวกในการศึกษาและเก็บข้อมูล

นิยามศัพท์ที่เกี่ยวข้อง

นักเรียนมัธยมศึกษาสายสามัญในเขตกรุงเทพมหานคร หมายถึง นักเรียนมัธยมศึกษาที่มีอายุระหว่าง 14 – 19 ปี ที่กำลังศึกษาอยู่สายสามัญสังกัดโรงเรียนในเขตกรุงเทพมหานคร

โครงการรณรงค์ “DNA (Drink No Alcohol) สายพันธุ์ใหม่ไร้แอลกอฮอล์” หมายถึง โครงการที่มีวัตถุประสงค์ในการรณรงค์เพื่อ ชะลออายุในการดื่มแอลกอฮอล์ครั้งแรกของเยาวชน โดยมีการรณรงค์ในรูปแบบของกิจกรรม และสื่อต่าง ๆ เช่น เว็บไซต์ นิตยสาร ไปสเตอร์ เป็นต้น

ลักษณะทางประชากรศาสตร์ หมายถึง เพศ อายุ ศาสนา ระดับชั้นการศึกษา และรายได้ต่อเดือน ของนักเรียนมัธยมศึกษาสายสามัญในเขตกรุงเทพมหานคร

การเปิดรับ หมายถึง พฤติกรรมในการที่นักเรียนมัธยมศึกษาสายสามัญในเขตกรุงเทพมหานคร ได้รับข้อมูลข่าวสารจากโครงการ “DNA (Drink No Alcohol) สายพันธุ์ใหม่ไร้แอลกอฮอล์” จากสื่อได้แก่ ไปสเตอร์ นิตยสาร เว็บไซต์ และกิจกรรม

ทัศนคติ หมายถึง ความคิดเห็น ความรู้สึกของบุคคลต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง หรือเรื่องใดเรื่องหนึ่งในทางที่ชอบหรือไม่ชอบ เห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วย ตลอดจนเฉย ๆ ขึ้นอยู่กับความรู้และประสบการณ์ที่สั่งสมมา ทัศนคติในที่นี้หมายถึง ทัศนคติของนักเรียนมัธยมศึกษาสายสามัญในเขตกรุงเทพมหานคร ที่มีต่อ โครงการ “DNA (Drink No Alcohol) สายพันธุ์ใหม่ไร้แอลกอฮอล์”

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้ทราบถึงพฤติกรรมการเปิดรับข่าวสารจากโครงการ “DNA (Drink No Alcohol) สายพันธุ์ใหม่ไร้แอลกอฮอล์” ของนักเรียนมัธยมศึกษาสายสามัญในเขตกรุงเทพมหานคร

2. ทำให้ทราบถึงทัศนคติที่มีต่อโครงการ “DNA (Drink No Alcohol) สายพันธุ์ใหม่ไร้แอลกอฮอล์” ของนักเรียนมัธยมศึกษาสายสามัญในเขตกรุงเทพมหานคร
3. เพื่อเป็นประโยชน์ในการจัดการบริหาร หรือหาแนวทางในการป้องกันแก้ไขปัญหาเรื่องการดื่มเครื่องดื่มที่มีส่วนผสมของแอลกอฮอล์ของนักเรียนอย่างมีประสิทธิภาพ
4. เพื่อนำข้อมูลไปใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุง วางแผนในการรณรงค์ โครงการ “DNA(Drink No Alcohol) สายพันธุ์ใหม่ไร้แอลกอฮอล์” ได้ต่อไปในอนาคต